

Marjana Kobe

SPOMINSKI UTRINKI

Celo v mednarodnem literarnem prostoru zlepa ne najdeš vrhunskega pesnika, ki bi bil hkrati izvrsten prevajalec, prodoren literarni teoretik in izjemen knjižni urednik. In vse to na področju literature za odrasle in v območju mladinske književnosti. Niko Grafenauer je osebnost tega kova in ranga. Kar prepričljivo dokazujejo njegova pesniška dela za odrasle ter poezija in proza za mladino, njegove prodorne teoretske razprave o obeh sektorjih književnosti, izbrušeni prevodi ter uredniško delo.

Ko sem Nika v začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja spoznala in srečevala na komparativistiki ljubljanske Filozofske fakultete, se je vedelo, da se ob študiju resno posveča prevajanju nemške poezije, na sočasni slovenski literarni sceni pa se je uveljavil s knjigo *Večer pred praznikom* (1962), prvo pesniško zbirko za odrasle.

Prva njegova pesniška zbirka za otroke *Pedenjped* (1966) je v mojem spominu povezana z uspelim recitalom, ki smo ga ob izidu te zbirke uprizorili v ljubljanski Pionirski knjižnici v okviru ciklusa posebnih literarnih prireditev za otroke. To poslušalstvo se je pred »Pedenjpedom« na podobni prireditvi iz istega ciklusa srečalo z markantnim, vendar za otroke po videzu prastarim srebrnolasim Francetom Bevkom; tokrat je bilo očarano nad Grafenauerjevo izrazito deško pojavo: »O, ti si pa mlad«, je spontano začivkalo iz otroškega občinstva, »A si ti zares očka od Pedenjpeda?« Strokovna naveza s Pionirsko je bila tako vzpostavljenain se je nato utrjevala v obdobju, ko je Niko prevzel uredništvo leposlovnih knjig za otroke na založbi Mladinska knjiga. Bila sem zelo počaščena, kadar me je povabil k sodelovanju tudi še potem, ko me je iz bibliotekarskih logov Pionirske odneslo na Pedagoško akademijo in iz nje na Pedagoško fakulteto.

Če se v tem drobnem spominskem zapisu omejim samo na čas Grafenauerjevega ustvarjalnega dela na založbi Mladinska knjiga, moram poudariti, da sem obdobje njegovega urednikovanja doživljala takrat – in ga tako dojemam tudi danes – kot eno najproduktivnejših, najinovativnejših in tudi najprezentativnejših obdobji v mladinskem založništvu na Slovenskem.

Niko je pionirsko dediščino ugledne predhodnice dr. Kristine Brenkove spoštljivo nadaljeval, a obenem s prodorno uredniško vizijo nadgrajeval in širil: uvedel je nove profilirane knjižne zbirke, še posebej na področju slikanice, s poslušom je množil prevodno literaturo za otroke, svoje visoke estetske standarde pa brezkompromisno uveljavljal tudi pri izbiranju del iz izvirne slovenske besedne produkcije. In kako lucidno je znal delati s teksti – in tudi z ustvarjalci, literarnimi

in likovnimi: ne preseneča priznavalna izjava ugledne ilustratorke, češ da bi za Grafenauerja še hudič ilustriral Rdečo kapico!

Njegovo urednikovanje na Mladinski knjigi je sovpadlo z obdobjem, ko je cela vrsta tedaj najvidnejših piscev, zaresnih špic v sodobni literaturi za odrasle, z enakovredno ustvarjalno vitalnostjo začela pisati tudi za mladino.

Dejstvo, da je prav v času Grafenauerjevega uredniškega dela na založbi Mladinska knjiga slovenska mladinska književnost dosegla izjemen razmah, vstop novih avtorjev, radikalne in inovativne poetološke premike in visoko kakovost, to dejstvo je le na videz zgolj srečno naključje. Močno se zdi, da je imel pri tem nemalo zaslug prav Niko Grafenauer, saj je učinkovito dvigal ugled in status besednega ustvarjanja za mladino tako v očeh kolegov pisateljev kakor tudi v očeh stroke: in sicer s svojo lastno vrhunsko ustvarjalnostjo za mladino, ki je nastajala prav v tem času, s sočasnimi teoretskimi interpretacijami mladinske literature in z uresničevanjem svoje trdne programske vizije kot nesporno najvidnejši in najuglednejši urednik leposlovja za mladino na Slovenskem.

Ilustraciji Pedenjpeda Lidiје Osterc in Marjana Mančka

Bibliografija prispevkov Nika Grafenauerja, objavljenih v reviji *Otrok in knjiga*:

- *Igra v pesništvu za otroke*. – 1975 št. 2 str. 30–35
- *Slikanica in njeno sporočilo*. – 1976 št. 4 str. 7–12
- *O pedenj-človeku in laket-bradi. Ob stoletnici Levstikovih »Otročjih iger v pesencah«*. – 1980 št. 10 str. 9–18
- *Ta roža je zate*. – 1981 št. 12 str. 5–15
Poezija za otroke Daneta Zajca.
- *Od A do Nič*. – 1982 št. 16 str. 34–41
- *Sodobna slovenska poezija za otroke*. – 1991 št. 31 str. 67–71
- *70 let Marjane Kobe*. – 2008 št. 71 str. 85–86
- *Saša Vegri in nespečnost njenih otroških pesmi*. – 2009, št. 76, str. 5–16

Bibliografija prispevkov o Niku Grafenauerju, objavljenih v reviji *Otrok in knjiga*:

- Taras Kermauner: *Kaj je na sredi jezika?* – 1978 št. 7 str. 15–26
Ob Grafenauerjevi pesniški zbirki *Kaj je na koncu sveta?*
- France Forstnerič: *Pesem kot poetični zapis*. – 1980 št. 11 str. 67–70
Niko Grafenauer: *Nebotičniki, sedite*.
- Berta Golob: *Album slovenskih pisateljev*. – 1983 št. 18 str. 72–74
Avtorja Niko Grafenauer in Leopold Suhodolčan.
- Denis Poniž: *Štiri knjige iz nove zbirke »Liščki«*. – 1984 št. 20 str. 60–63
Tudi o knjigi Nika Grafenauerja *Skrivnosti*.
- Denis Poniž: *Zanimivo skupinsko delo o stari Ljubljani*. – 1984 št. 20 str. 60–63
Niko Grafenauer: *Stara Ljubljana*.
- Denis Poniž: *Nov lik v slovenski otroški prozi*. – 1987 št. 26 str. 120–122
Niko Grafenauer: *Majhnica*.
- Denis Poniž: *Mahajana – neulovljiva z racionalno razlago*. – 1992 št. 33 str. 116–118
Niko Grafenauer: *Mahajana in druge pravljice o Majhnici*.
- Igor Saksida: *Povezanost mladinske in nemladinske poezije in poetike Nika Grafenauerja*. – 1993 št. 35 str. 5–26
- *Levstikove nagrade za leto 1980*. – 1981 št. 13/14 str. 80/81
- *Levstikove nagrade za leto 1987*. – 1989 št. 27/28 str. 193–194
- *Levstikove nagrade 2007–2007* št. 68 str. 99–103